

תכנית תפנית לבגרות ולמניעת נשירה – סטארט

תכנית משותפת למשרד החינוך במחוזות, אגף שח"ר, יכולות – מיסודה של קרן רש"י
מסלול עיוני מואץ ושינוי מבני צומח להגברת הצלחה לימודית ולמניעת נשירה בבתי ספר תיכוניים
נוער בסיכון- תלמידים שבכיתה ט' טרם התכנית, היו בעלי הישגים הנמוכים בשכבה,
בעלי כ-7 ציונים שליליים מתוקננים¹,
ובסיום התכנית בכיתה יב' כ- 65% זכאים לתעודת בגרות (כ- 261% מהמתחילים בי')

תקציר דו"ח ביניים פנימי
נוסח 3

תקציר דו"ח תוצאות תשע"ב

תוצאות ביניים – ללא שיעורי גיוס לצה"ל

472 בוגרי התכנית- מסיימי יב' תשע"ב ב- 15 בתי ספר תיכוניים בפריפריה

ונתונים נוספים אודות התכנית ובוגריה

- שיעורי זכאות לתעודת בגרות מהמתחילים בתכנית בכיתה י' וממסיימי יב'
- שינויים בהתנהגות, שאיפות להשכלה גבוהה, תפיסה עצמית ותחושת השתייכות
- שיעורי התמדה ושיעורי למידה
- תרומת התכנית לשיעורי הזכאות הבית ספריים בבתי"ס המשתתפים, בישובים ומגזרים

תכנית תפנית לבגרות ולמניעת נשירה – סטארט
בחסות אקדמית של ביה"ס לחינוך – אוניברסיטת תל אביב

הנתונים בדו"ח התקבלו מבתי"ס המשתתפים והעיבודים הסטטיסטיים מבוססים עליהם,
כל הנתונים והעיבודים בדו"ח, נבדקו ואושרו ע"י צוות ביה"ס לחינוך- אוניברסיטת תל אביב

שותפים בתכנית תפנית – סטארט, בכיתות בוגרי יב' תשע"ב:

- צ'ק פוינט
- מורנינגסטאר
- קרן בן ואסתר רוזנבלום
- רשת אמית
- רשת עמל
- U.S. STATE DEPARTMENT – M.E.P.I
- שגרירות ארה"ב
- תורמים אנונימיים
- בשיתוף מחלקות ואגפי החינוך ברשויות המשתתפות

סיוון תשע"ג, מאי 2013

www.tafnit.rashi.org.il

¹ ציונים שליליים מתוקננים כנהוג ומתבצע ע"י משרד החינוך, אגף שח"ר ועפ"י אוניברסיטת בן גוריון, 2008, כמפורט בעמ' 52, נספח 1 סעיף ד.
² בסיום 3 שנות השתתפות בתכנית (י' – יב'), בכיתה יב', 60.7% ביחס למספר המתחילים לימודיהם בתכנית, בכיתה י', רכשו תעודת בגרות.

תכנית תפנית לבגרות ולמניעת נשירה – סטארט

תכנית משותפת למשרד החינוך במחוזות, אגף שח"ר, יכולות – מיסודה של קרן רש"י

מסלול עיוני מואץ ושינוי מבני צומח
להגברת הצלחה לימודית ולמניעת נשירה בבתי ספר תיכוניים
נוער בסיכון- תלמידים שבכיתה ט' טרם התכנית, היו בעלי הישגים הנמוכים בשכבה,
בעלי כ-7 ציונים שליליים מתוקננים³,
ובסיום התכנית בכיתה יב' כ- 65% זכאים לתעודת בגרות (כ- 61% מהמתחילים בי')

נוסח 3-
תקציר דו"ח ביניים פנימי

תקציר דו"ח תוצאות תשע"ב

תוצאות ביניים – ללא שיעורי גיוס לצה"ל

472 בוגרי התכנית-מסיימי יב' תשע"ב ב-15 בתי ספר תיכוניים בפריפריה

ונתונים נוספים אודות התכנית ובוגריה

- שיעורי זכאות לתעודת בגרות מהמתחילים בתכנית בכיתה י' וממסיימי יב'
- שינויים בהתנהגות, שאיפות להשכלה גבוהה, תפיסה עצמית ותחושת השתייכות
- שיעורי התמדה ושיעורי למידה
- תרומת התכנית לשיעורי הזכאות הבית ספריים בבתי"ס המשתתפים, בישובים ומגזרים

תכנית תפנית לבגרות ולמניעת נשירה – סטארט בחסות אקדמית של ביה"ס לחינוך – אוניברסיטת תל אביב

אוניברסיטת תל-אביב TEL AVIV UNIVERSITY

הנתונים בדו"ח התקבלו מבתי"ס המשתתפים והעיבודים הסטטיסטיים מבוססים עליהם,
כל הנתונים והעיבודים בדו"ח, נבדקו ואושרו ע"י צוות ביה"ס לחינוך- אוניברסיטת תל אביב

שותפים בתכנית תפנית – סטארט, בכיתות בוגרי יב' תשע"ב:

- צ'ק פוינט
- מורנינגסטאר
- קרן בן ואסתר רוזנבלום
- רשת אמ"ת
- רשת עמל
- U.S. STATE DEPARTMENT – M.E.P.I
- שגרירות ארה"ב
- תורמים אנונימיים
- בשיתוף מחלקות ואגפי החינוך ברשויות המשתתפות

סיוון תשע"ג, מאי 2013

www.tafnit.rashi.org.il

³ ציונים שליליים מתוקננים כנהוג ומתבצע ע"י משרד החינוך, אגף שח"ר ועפ"י אוניברסיטת בן גוריון, 2008, כמפורט בעמ' 52, נספח 1 סעיף ד'.
⁴ בסיום 3 שנות השתתפות בתכנית (י' – יב'), בכיתה יב', 60.7% ביחס למספר המתחילים לימודיהם בתכנית, בכיתה י', רכשו תעודת בגרות.

תודות והערכה

ברצוננו להודות, להוקיר ולהביע הערכה:

למשפחת קרן רש"י, למר גוסטאב לואן ז"ל, מייסד קרן רש"י, ויבדל"א נשיא קרן רש"י מר הובר לואן, על הנדיבות, התמיכה המלאה וללא סייג, בגישה, ברעיון ובתכנית, ליו"ר עמותת יכולות מר גיל שוויד ולחברי עמותת יכולות – מיסודה של קרן רש"י. למשרד החינוך, למנהלת מחוז דרום גב' עמירה חיים, המחוז בו ובשיתופו החלה התוכנית לפעול בתשס"ד, למשרד החינוך במחוז צפון, ירושלים ותל אביב, לאגף שח"ר- המחלקה לכיתות אתג"ר, למינהל החינוך הדרוזי ולמינהל החינוך הברדווי, למינהל תכנית החומש, למפקחים הכוללים, לראשי הרשויות ומנהלי אגפי ומחלקות החינוך ברשויות המשתתפות. לרשת עמל ולרשת אמ"ת, לצוות המנחים הפדגוגיים והדיסציפלינאריים – עמותת יכולות, לשותפים הפילנטרופיים מישראל ומחוצה לה,

למנהלי בתיה"ס ולצוותים הלמידה בבתי הספר המשתתפים, שהתגייסו, פעלו בנחישות ובמאמץ, שינו והובילו התלמידים להישגים בכל תחום ובמעשה חינוכי זה הראו שאכן, כל אחד יכול.

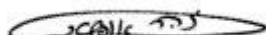
26.5.13

לכבוד
מר נסים כהן
מנכ"ל עמותת יכולות
(תכנית תפנית)
קרון רש"י

הנדון – אישור נתוני דו"ח מסכם לפעילות תכנית תפנית לבגרות-סטארט, תשע"ב

- א. אנו מברכים על פעילות עמותת יכולות (תכנית תפנית), מיסודה של קרון רש"י בבתי"ס על יסודיים בפריפריה.
- ב. הריני מאשר בזאת, כי הועברו לבדיקתנו כל הפרטים, הרכיבים ותוצאות תכנית תפנית לבגרות-סטארט תשע"ב. נתונים אלה מבוססים על נתונים ודו"חות כתובים שהתקבלו מבתי"ס המשתתפים בתכנית בתשע"ב ומתייחסים לפרטים והרכיבים הבאים:
1. דיווח ביה"ס על ביצוע מיפוי הישגים לימודיים (אנונימי) - טרם התכנית.
 2. דיווח ביה"ס על המשתתפים (אנונימי) המתאימים והעומדים בקריטריונים לקבלה לתכנית ומספרם, בהתבסס על המיפוי שבוצע טרם הפעלת התכנית.
 3. דיווח ביה"ס כי התלמידים שנבחרו הוגדרו על ידי ביה"ס כבעלי הישגים הנמוכים ביותר. (עפ"י הנהלת התכנית ושלא עפ"י מדיניות התכנית וההנחיות, באחד מ-15 בתי"ס, נראה שהתקבלו לתכנית, תלמידים שלא היו בעלי הישגים הנמוכים בשכבה ט' – טרם התכנית, ונתוניהם נכללו בדו"ח המסכם הנוכחי).
 4. דיווח ביה"ס על ציוני כיתה ט' (ציונים אחרונים לפני כניסה לתכנית) של המשתתפים (אנונימי).
 5. דיווח ביה"ס על כל המשתתפים שהחלו, הצטרפו וסיימו או לא סיימו את לימודיהם בתכנית (נשירה והתמדה).
 6. דיווח בתי"ס על ציוני בחינות הבגרות של המשתתפים בתכנית, על זכאות ואי זכאות לתעודת בגרות עבור כל אחד מבוגרי התכנית בתשע"ב.
- ג. בתכנית השתתפו בתשע"ב 15 בתי ספר והדו"ח כולל את נתוני כל 15 בתי הספר שהשתתפו.
- ד. אני מאשר בזאת, שנתוני כל בתי"ס המשתתפים בתכנית תפנית לבגרות-סטארט תשע"ב, החישובים והעיבודים הסטטיסטיים, וכל הנתונים המוצגים בדו"ח והדו"ח עצמו, עברו בדיקתנו ואושרו.

בכבוד רב

פרופ' יזהר אופלטקה

העתקים:

פרופ' רפי נחמיאס- ראש ביה"ס לחינוך, אוניברסיטת ת"א.

תקציר דו"ח תוצאות תשע"ב תכנית תפנית לבגרות, מניעת נשירה - סטארט תוצאות ביניים (ללא שיעורי גיוס לצה"ל)

472 בוגרים מסיימי יב' בתכנית בתשע"ב

כללי - רקע על תכנית תפנית לבגרות ולמניעת נשירה - סטארט

- **מתקבלים לתכנית** - נוער בסיכון, תלמידי כיתה ט' בבתי"ס תיכוניים בפריפריה הגאו-חברתית, המצויים בנשירה סמויה ועל סף גלויה, בעלי הישגים הנמוכים ביותר בשכבה (שאינם משתייכים ומאובחנים כח.מ.), בפועל בוגרי תשע"ב, היו בכיתה ט' בעלי ממוצע ציונים 47.5 (מתוקנן) ובממוצע 7.3 ציונים שליליים (מתוקנן) לתלמיד. קריטריון ההישגים הלימודיים הנמוכים בשכבה ט', מהווה קריטריון קבלה יחידי לתכנית.
- **היעד** - כל תלמידי התכנית ירכשו תעודת בגרות, ונשירתם מביה"ס (גלויה וסמויה) תמנע.
- **התכנית** - נמשכת מעל 3 שנים (מסוף ט' ועד סיום יב') ומופעלת ע"י רכזים ומורים מבתי"ס התיכוניים (הכשרה ולווי פדגוגי ע"י צוות המנחים הפדגוגיים של עמותת יכולות) ובהנהגת מנהלי בתי"ס המשתתפים. במסגרת התכנית התלמידים לומדים בשעות פעילות ביה"ס, אחה"צ, בשעות הערב ובחלק מחופשות ביה"ס, בכיתות ייעודיות בהם מופעלים עקרונות הלמידה המואצת של תכנית תפנית. התכנית פועלת בשיתוף הפיקוח במשה"ח במחוזות, אגף שח"ר ומנהלי אגפי חינוך בישובים.
- **שיטה** - שיטת צמצום הפערים המואץ (תכנית תפנית) של עמותת יכולות - מיסודה של קרן רש"י באחד מאופני ההפעלה כשינוי מבני צומח ומוביליות כלפי מעלה למסלול עיוני מואץ של בעלי הישגים הנמוכים בחט"ב.
- **תלמידים בתכנית** (תשע"ב) - כ- 2,700 תל"ט-יב', ב- 19 בתי"ס בארץ בפיקוח מ"מ, ממ"ד, בדווי ודרוזי, ב- 12 ישובים.

א. רקע על מסיימי יב' תשע"ב בתכנית - אליהם מתייחס דו"ח תשע"ב

- **בתי"ס** - מסיימי יב' תשע"ב, למדו במסגרת תכנית תפנית - סטארט, ב- 15 בתי"ס תיכוניים מקיפים בפריפריה הגאו-חברתית, בפיקוח ממלכתי, ממלכתי דתי, בדווי ודרוזי, במחוז דרום, צפון, תל אביב, וירושלים, ב- 9 ישובי פריפריה.
- **תלמידים** - 472 תלמידים סיימו לימודיהם בתכנית בכיתה יב' ב- 15 בתי"ס הנ"ל, בשנה"ל תשע"ב.
- **מדד הטיפוח** - מדד הטיפוח (שטראוס) הממוצע של 15 בתי"ס הוא - 7.4.
- **ציונים מתוקננים, תלמידי התכנית טרם התהליך עת היו בכיתה ט'** - תקנון ציונים לשם השוואת ציוני תלמידים מרמות לימוד שונות, כפי שנקבע ונעשה בו שימוש משרד החינוך, אגף שח"ר וע"י אוניברסיטת בן גוריון 2008, כמוצג בנספח 1. ולשם קבלת אומדן על מצבם הלימודי של תלמידי התכנית טרם הצטרפותם.

א.1. רקע - טרם ההצטרפות לתכנית. הישגיהם הלימודיים של כלל תלמידי התכנית ומיונם להקבצה/מסלול, טרם ההצטרפות לתכנית, עת היו בחט"ב בכיתה ט' (בתש"ע)

ציונים טרם ההצטרפות לתכנית - כיתה ט'⁵:

- ממוצע מס' ציונים שליליים (מתוקנן) לתלמיד 7.3
- ציון ממוצע (מתוקנן) בכל מקצועות הלימוד - 47.5
- ציון ממוצע (מתוקנן) ב-6 מקצועות הליבה - 42.3
- ציון ממוצע (מתוקנן) ב-2 המקצועות הליבה: מתמטיקה ואנגלית - 37.0
- שיעור בעלי 7 ציונים שליליים (מתוקנן) ויותר בכיתה ט', מהמתחילים לימודיהם בתכנית בכיתה יב' - 65.8%

מיקומם הריבוי בביה"ס של תלמידי התכנית - חט"ב כיתה ט', טרם התכנית:

- ב- 13 מ- 15 בתי"ס המשתתפים, לפחות חלק מתלמידי התכנית עת היו ב-ט', היו ממוינים להקבצות/מסלולים.
- 79.5% מתלמידי התכנית בעלי הנתונים (368 מתוך 463), היו ממוינים בכיתה ט' להקבצה/מסלול.
- 61.1% מתלמידי התכנית הממוינים הנ"ל, היו ממוינים בכיתה ט' בחט"ב להקבצה/מסלול הנמוך.
- 75.6% מהתלמידים בעלי הנתונים (350 מתוך 463), היו ממוינים בכיתה ט' להקבצות במתמטיקה.
- 81.4% מהממוינים להקבצות במתמטיקה (285 מתוך 350), מוינו בכיתה ט' להקבצה הנמוכה.

⁵ של תלמידי התכנית אשר יש לגביהם נתוני ט' - 463 מתוך 510

ב. עיקר התוצאות בסיום התכנית (סיום כיתה יב'), מסיימי יב' בתכנית בתשע"ב

ב.1. זכאים לתעודת בגרות:

64.6% ממסיימי יב' בתכנית – זכאים לבגרות. 60.7% מהמתחילים בכיתה י' זכאים לבגרות,

1. 64.6% ממסיימי יב' בתכנית, זכאים לתעודת בגרות.
2. 60.7% מהמתחילים בכיתה י', זכאים לתעודת בגרות (גרף A.1).
3. 68.4% מהמתחילים לימודיהם בתכנית בכיתה י', זכאים וחסרי מקצוע אחד לזכאות בתעודת בגרות (גרף A.1).
4. 59.0% מהמתחילים לימודיהם בתכנית, אשר היו בעלי לפחות 7 ציונים שליליים בסיום ט', רכשו תעודת בגרות.
5. 100.0% מהזכאים, בעלי תעודה המאפשרת קבלה ללימודים אקדמיים.
6. 39.9% מכלל הזכאים, בעלי תעודת בגרות המאפשרת קבלה לאוניברסיטה.

ב.2. התנהגות ועמדות

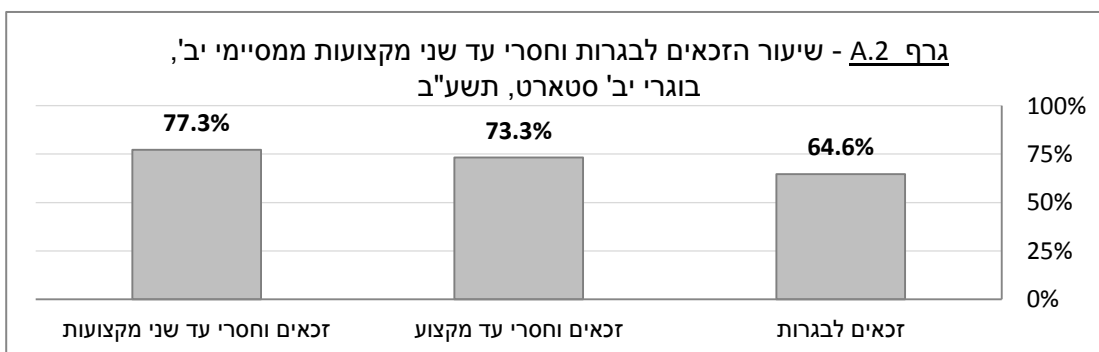
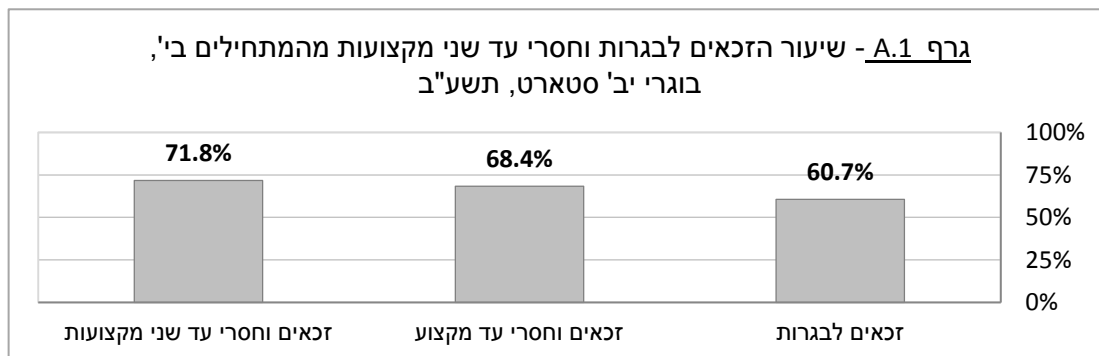
1. חלה ירידה מובהקת בבעיות ההתנהגות של תלמידי התכנית, מציון 2.4 ל-1.9 (סולם טווח 5-1).
2. חלה עליה מובהקת בשאיפות ובתפיסת העתיד האקדמי מציון 3.7 ל-4.1 (סולם טווח 5-1).
3. חלה עליה מובהקת במיקוד השליטה הפנימי מציון 3.6 ל-4.0 (סולם טווח 5-1).

ב.3. התמדה

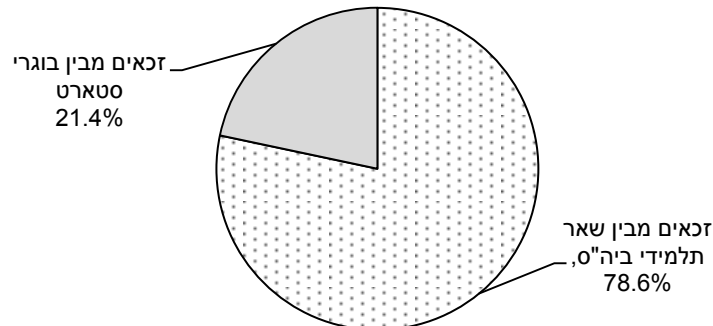
1. 97.1% מהמתחילים לימודיהם בתכנית, למדו עד סוף יב' בביה"ס בו פעלה התכנית, או בבי"ס תיכון אחר.
2. 95.3% מהמתחילים לימודיהם בתכנית, למדו עד סוף יב' בביה"ס בו פעלה התכנית.

ב.4. מילוי תפקיד התלמיד

- 71.8% ביחס למתחילים בתחילת כיתה י', זכאים וחסרי עד 2 מקצועות לזכאות בתעודת בגרות (גרף A.1).
- 77.3% ביחס למסיימי יב' בתכנית, זכאים וחסרי עד 2 מקצועות לזכאות בתעודת בגרות (גרף A.2).

גרף A.3 - התפלגות כלל הזכאים לבגרות בבתי"ס המשתתפים וחלקם היחסי של הזכאים מסטארט - תשע"ב

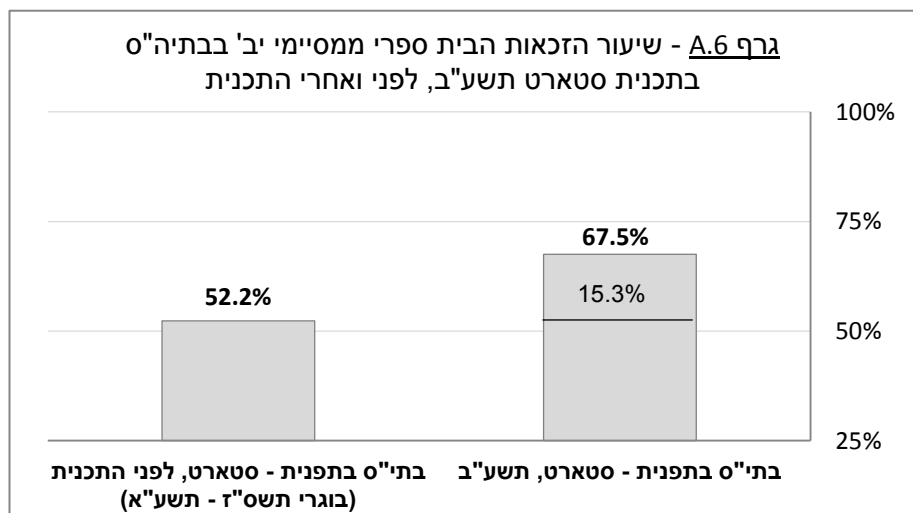
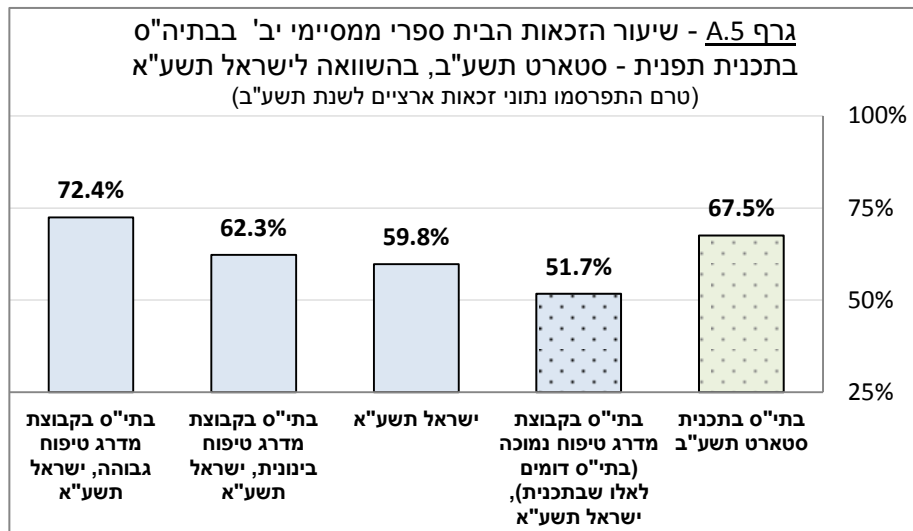
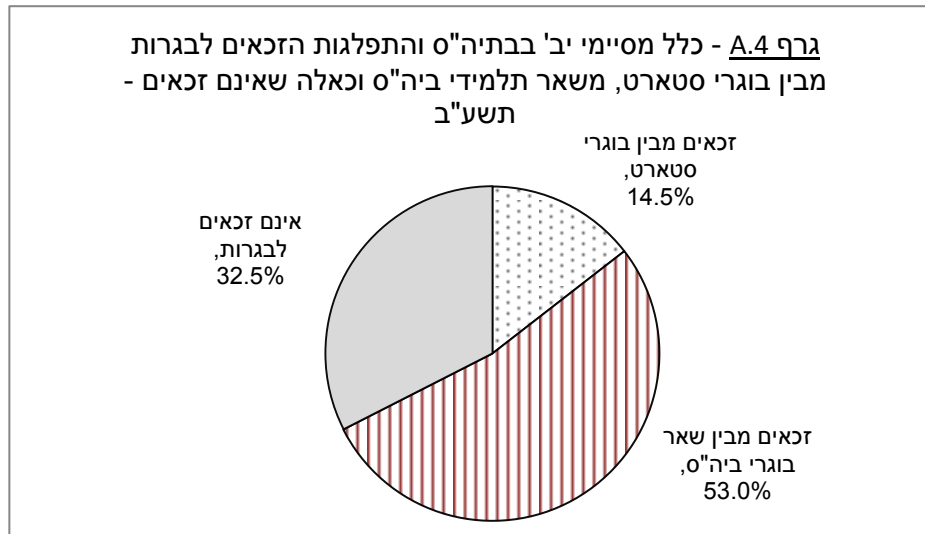
ג. זכאות בית ספרית- 21.4% מכלל הזכאים בבתי"ס המשתתפים – בוגרי תכנית תפנית סטארט

- ב- 15 בתי הספר בתכנית, 21.4% מכלל הזכאים לבגרות בבתי"ס, הינם בוגרי התכנית (גרף A.3).
- ב- 15 בתי הספר בתכנית, 14.5% מכלל מסיימי יב' בביה"ס, הינם זכאים לבגרות בוגרי התכנית (גרף A.4)

1.1. עליה של 15.3% בשיעורי הזכאות הבית ספריים בבתי"ס המשתתפים (ממסיימי יב')

- שיעור הזכאות הבית ספרי הממוצע בבתי"ס, ממסיימי יב', הוא 67.5%.
- שיעור הזכאות הבית ספרי הממוצע בבתי"ס (67.5%) עלה ב-15.3% ביחס לשיעורו לפני התכנית (52.2%).
- ב- 20% מבתי"ס (3 מתוך 15), שיעור הזכאות הבית ספרי לבגרות ממסיימי יב' הוא מעל 80.0%.
ב- 20% מבתי"ס (3 מתוך 15), עלה שיעור הזכאות הבית ספרי במעל 20%, ביחס לשיעור לפני התכנית.
- שיעור הזכאות הבית ספרי בבתי"ס בתכנית בתשע"ב (67.5%), שיעור זה:
 - גבוה ב- 7.7% משיעור הזכאים בישראל בתשע"א⁶ (59.8%).
 - גבוה ב- 15.8% משיעור הזכאים בבתי"ס בישובים בישראל, המדורגים כנמוכים במדרג הטיפוח (51.7%).
 - וגבוה ב- 5.2% משיעור הזכאים בבתי"ס בישובים בישראל, המדורגים כבינוניים במדרג הטיפוח (62.3%).

מדד הטיפוח הממוצע של 15 בתי"ס בתוכנית, הוא- 7.4 (שטראוס), ומדורגים בממוצע כנמוכים במדרג הטיפוח.

ד. נספחים לתקציר הדו"ח

ד.1. מחקר הערכת אוניברסיטת בן גוריון⁷ את תכנית תפנית - סטארט בהשוואה לקבוצת ביקורת - 2008:

ב-2008, התבצע מחקר הערכה של תכנית סטארט ע"י אוניברסיטת בן גוריון (תמצית מחקר ההערכה מצוי בפרק הנספחים, נספח מס' 3) ובה השוו הישגי בוגרי התכנית בתום יב' בתשס"ז להישגי קבוצת ביקורת (תלמידים בעלי הישגים בסיום ט').

- עפ"י הממצאים: 53.1% מבוגרי סטארט רכשו תעודת בגרות ביחס ל- 0% בקבוצת הביקורת.
- שיעור נשירה: 6.7% מהמתחילים בי' בסטארט, לעומת 11.1% בקבוצת הביקורת.

ד.2. שיעורי גיוס לצה"ל של בוגרי תכנית תפנית - סטארט תשס"ז, תשס"ט:

- **בוגרי תכנית תפנית - סטארט תשס"ט** - 96.0% מהבנים המלש"ב בוגרי תכנית תפנית - סטארט תשס"ט, התגייסו לצה"ל (נתוני צה"ל)⁸ בהשוואה ל- 74.2% מהבנים המלש"ב בישראל.
- **בוגרי תכנית תפנית - סטארט תשס"ז** - 95.3% מהבנים המלש"ב בוגרי תכנית תפנית - סטארט תשס"ז, התגייסו לצה"ל (סקר עמותת אחרי)⁹, בהשוואה ל- 74.2% מהבנים המלש"ב בישראל.

ד.3. בוגרי סטארט הפונים לאקדמיה: ממצאי אוניברסיטת תל אביב 2012¹⁰:

- **תוך 1 עד 5 שנים מסיום יב'**, 165 בוגרות/ות תכנית תפנית לבגרות - סטארט תשס"ז - תשע"ב המהווים 18.9% מהבוגרים שסיימו שירות בצה"ל או לא מלש"ב ונסקרו, לומדים או התקבלו ויחלו ללמוד בתשע"ג בישראל ומחוצה לה, לימודי תואר ראשון ולימודי תעודה (103 - לימודי תואר, 62 - לימודי תעודה). בכיתה ט', טרם הצטרפו לתכנית, 165 הבוגרים הנ"ל היו בעלי ממוצע ציונים מתוקן 52.1, ובממוצע לתלמיד היו 6.9 ציונים שליליים (מתוקן).
- 529 בוגרי תכנית תפנית לבגרות - סטארט המהווים 35.6% מכלל הנסקרים בשנתונים תשס"ז - תשע"ב, ילמדו בתשע"ג לימודים גבוהים ועל תיכונים ו/או מביעים כוונה ללמוד לימודים גבוהים ועל תיכונים (בישראל, אחוז הפונים לאקדמיה, בתוך 8 שנים מסיום התיכון עומד על 44.5%¹¹).

ד.4. עמדות בוגרי סטארט ותרומותיה להתפתחותם...דו"ח מחקר¹² אוניברסיטת תל אביב, 2011

ציטוטים מדברי בוגרות/ות תכנית תפנית סטארט

מתוך: אופלטקה י. נופר ע., אוניברסיטת תל אביב, 2011.

"... אבל הקטע זה לא ציונים"

מראיינת: **"..כולם אמרו שלא תצליחי, כולם אמרו שלא מגיע לך תעודת בגרות, אבל הנה, את יכולה להצליח!"**
מראיינת: **"...כשקיבלתי את התעודה, כשראו שהציונים שלי באמת טובים, אבא שלי בכה... הוא סיפר שהוא הרגיש שהוא מאבד אותי ומתפספס לו משהו בין הידיים, כי הוא ידע שאני ילדה חכמה. ואחרי שהתוכנית נגמרה וראיתי שיש לי תעודת בגרות, אמרתי לעצמי "וואלה, עשיתי את זה!". אבא שלי היה הכי גאה בי בעולם. בטקס הוא בכה ואמר שהרוויח אותי מחדש ושזה גם לא... אני מדברת איתך פה על ציונים, אבל הקטע זה לא ציונים."**

"... אתה ממש מתחיל להאמין בעצמך " **"..זה אחד הדברים הכי חשובים שצריך לתת לכל ילד במדינה"**

מראיינת: מה למדת על עצמך?

מראיין: **שאפשר לעשות הכול. אם רוצים אפשר לעשות הכול.**

מראיינת: משהו בתפיסה שלך את עצמך, השתנה? אתה חושב אחרת על עצמך היום מאשר קודם?
מראיין: **אולי שאני מסוגל. קודם לא חשבתי על זה, לא העסיק אותי יותר מדי, הלימודים.**

"...ולהסביר לך כמו ילד קטן, ולאט לאט אתה מתחיל להבין את זה יותר טוב, אז אתה עולה..., עולה..., עולה..., עד שאתה מתחיל לצבור יותר בטחון עצמי. אתה ממש מתחיל להאמין בעצמך יותר.

זה אחד הדברים הכי חשובים שצריך לתת לכל ילד במדינה."

⁷ בר און, ג. בר דורון, מ., גורשיט, מ., בוגלסקי, ל., לוין רוזליס, מ. שגיא ש. (2008), "בוגרי תכנית תפנית לבגרות ומניעת נשירה - סטארט", דו"ח מחקר. אוניברסיטת בן גוריון, המרכז לצמיחה בחינוך.

⁸ עמותת יכולות, "דו"ח שיעורי גיוס לצה"ל ולשירות לאומי, בוגרי תשס"ט בתכנית תפנית לבגרות ומניעת נשירה - סטארט", יולי 2010.

⁹ עמותת יכולות, "דו"ח שיעורי גיוס לצה"ל ולשירות לאומי, בוגרי תשס"ז בתכנית תפנית לבגרות ומניעת נשירה - סטארט", יולי 2008.

¹⁰ אופלטקה, י. (חוקר אחראי), "סקר היקפי השתתפות בלימודים גבוהים באקדמיה ובלומדים על תיכונים בשנות הלימודים תשע"ב ובתשע"ג, של בוגרי תכנית תפנית לבגרות ומניעת נשירה - סטארט", אוניברסיטת תל אביב, ספטמבר 2012.

¹¹ למ"ס 2011, לוח 8-47 המשך לימודים גבוהים של מסיימי תיכון בתוך 8 שנים מסיום לימודיהם התיכוניים,

http://www.cbs.gov.il/reader/shnaton/templ_shnaton.html?num_tab=st08_47&CYear=2011

¹² אופלטקה י. נופר ע., "דו"ח מחקר - עמדות בוגרי תוכנית תפנית לבגרות ומניעת נשירה - סטארט, כלפי מרכיבי התוכנית, ותרומותיה להתפתחותם האישית והמקצועית", אוניברסיטת תל אביב, 2011.